

FITXA IDENTIFICATIVA**DADES DE L'ASSIGNATURA****Codi:** 34368**Nom:** Sociologia, gènere i salut**Cicle:** Grau**Crèdits ECTS:** 6**Curs acadèmic:** 2025-26**TITULACIONS**

Titulació	Centre	Curs	Període
1200 - Grau Infermeria	Facultat d'Infermeria i Podologia	1	Segon quadrimestre
1213 - Grau en Infermeria (Ontinyent)	Facultat d'Infermeria i Podologia	1	Segon quadrimestre

MATÈRIES

Titulació	Matèria	Caràcter
1200 - Grau Infermeria	Sociologia	BÀSICA
1213 - Grau en Infermeria (Ontinyent)	Sociologia	BÀSICA

COORDINACIÓ

NAVARRO MARTINEZ OLGA

GRAU MUÑOZ ARANZAZU

RESUM

La matèria de Sociologia, pròpia de l'àrea de les Ciències Socials, s'integra en el mòdul I «Formació Bàsica Comuna», constituït bàsicament per matèries pròpies de l'àrea de les Ciències de la Salut.

Que en el Pla d'estudis d'Infermeria s'integren tant les ciències biològiques com les socials es deu al fet que totes elles es requereixen per a l'estudi del procés de salut-malaltia. Si bé aquest procés posseeix una clara materialitat biològica en la mesura que afecta a persones i grups poblacionals, la seua dimensió, des del punt de vista de la Salut Pública, és fonamentalment col·lectiva, i per tant es requereix dels instruments que, aporta la Sociologia per a abordar tècnica i teòricament l'objecte d'estudi de la salut i la malaltia com un procés social, en la seua dimensió històrica, soci-política, econòmica i de gènere. Totes aquestes dimensions són necessàries per a proporcionar una explicació més integradora de la realitat social.

Estructura i l'organització el programa de l'assignatura en la seua dimensió teòrica i pràctica

El contingut teòric s'ha organitzat en dues parts. En la primera es desenvolupen els continguts relacionats amb «Sociologia», i en la segona s'exposa el coneixement relacionat amb «Gènere i Salut».

La Sociologia s'ocupa de l'estudi de la societat humana, les col·lectivitats que la formen, les estructures socials, les causes que originen els canvis i desviacions socials, la història política i social i les relacions que tenen lloc entre els individus i la societat en la qual perviu i el mitjà.

Té per objecte l'anàlisi científica de la realitat social. És una disciplina que naix amb la modernitat i expressa la consciència reflexiva de la societat contemporània que mira sobre si mateixa per a comprendre, i en la mesura del possible, explicar els processos que la constitueixen. En aquest sentit, la mirada de l'alumnat d'aquesta matèria ha de ser omnicomprendiva, perquè abraça totes les dimensions de les societats humanes, però es distingeix d'altres disciplines que tenen el mateix objecte per la perspectiva des de la qual observa aquesta realitat: la de les relacions socials.

Per altra banda, es fa necessària la incorporació d'una perspectiva de gènere que aborde aquesta com a estructura social. La primera part de l'assignatura articula la sociologia de la salut i la sociologia del gènere per oferir a l'alumnat una perspectiva a propòsit de la salut i el malestar capaç de trencar i superar el mite del paradigma biologista. Les persones emmalalteixen no sols per causes biològiques i orgàniques, sinó també per causes socials i estructurals.

La segona part, com hem dit, contempla el Gènere i la Salut, desenvolupant-se les aportacions conceptuals i metodològiques produïdes en el marc dels estudis de dones i del gènere.

La perspectiva de gènere és una eina analítica de caràcter transversal que permet acostar-se a la realitat social utilitzant una nova metodologia per a la comprensió de la complexa realitat social. A l'incorporar la categoria de gènere en les Ciències de la salut, s'introdueixen una sèrie de principis i enfocaments que superen el model biomèdic, al plantejar-se una visió cultural i social de la malaltia, tal com ve recomanant l'Organització Mundial de la Salut (OMS).

En investigacions recents s'ha demostrat que el patró epidemiològic de salut i malaltia entre els homes i les dones, no només és a causa de les seues diferències biològiques, sinó als patrons d'estils de vida i als factors de risc associats a les condicions de vida i treball que es deriven de la seua posició de gènere, donant lloc a desigualtats en la manifestació de la malaltia i en l'atenció a la salut.

Quant a la formació pràctica que s'ofereix en l'assignatura, es considera fonamental atès que suposa un primer contacte de l'alumnat amb el procés de la investigació. L'ensinistrament en aquest camp, s'haurà d'exercitar amb major rigor i profunditat, quan l'alumnat haja d'abordar el Treball Final de Grau, que es requerirà per a la seua qualificació professional. Sobre la base d'això, l'orientació que es pretén donar en aquesta assignatura, és una aplicació senzilla del procés i les metodologies d'investigació.

La transversalitat de la perspectiva de gènere

La transversalitat de la perspectiva de gènere s'introdueix segons la normativa vigent i d'acord amb el document de Verificació del títol de Graduat/dóna en Infermeria, que pren com a referència les recomanacions de l'OMS per a incorporar les qüestions de gènere en el pla d'estudi. És important assenyalar que els coneixements conceptuals i metodològics impartits en aquesta assignatura s'utilitzaran

com a eixos per a establir la «transversalitat de perspectiva de gènere» en tots els mòduls, matèries i assignatures que vertebrin el pla d'estudis d'Infermeria. En definitiva, el que es pretén amb la transversalitat és promoure l'equitat i la igualtat entre homes i dones, al llarg de tota la vida, i vetllar perquè les intervencions en el sistema de salut no fomenten papers i relacions de gènere poc equitatius.

CONEXIMENTS PREVIS

RELACIÓ AMB ALTRES ASSIGNATURES DE LA MATEIXA TITULACIÓ

No s'ha especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

ALTRES TIPUS DE REQUISITS

No es requereixen coneixements previs per a un millor aprofitament de l'assignatura.

COMPETÈNCIES / RESULTATS D' APRENENTATGE

-

Analitzar i reflexionar sobre les conseqüències de ser dona i home en el procés d'emmalaltir, l'atenció diferencial que es rep i la manera específica d'afrontar el dolor i la malaltia.

Comprendre el comportament interactiu de la persona en funció del gènere, grup o comunitat, dins del seu context social i multicultural.

Conèixer i aplicar tècniques i instruments de comunicació des d'una perspectiva no sexista, tant en la relació interpersonal com en les dinàmiques de grup.

Conèixer i identificar els problemes psicològics i físics derivats de la violència de gènere per capacitar l'estudiant en la prevenció, la detecció precoç, l'assistència i la rehabilitació de les víctimes d'aquesta forma de violència.

Conèixer i interpretar el marc conceptual de gènere, així com el marc normatiu i institucional relatiu a la igualtat d'oportunitats entre dones i homes.

Establir una comunicació veraç, eficaç i respectuosa amb pacients, família, grups socials, altres professionals i mitjans de comunicació, tant de forma oral com escrita, i fomentar l'educació per a la salut.

Identificar les respostes psicosocials de les persones davant les diferents situacions de salut (en particular, la malaltia i el sofriment), seleccionant les accions adequades per proporcionar ajuda en aquestes. Establir una relació empàtica i respectuosa amb el pacient i la família, d'acord amb la situació de la persona, problema de salut i etapa de desenvolupament. Utilitzar estratègies i habilitats que permeten una comunicació efectiva.

Reconèixer el dret a la salut, aplicar el principi d'equitat social a la pràctica professional i comprendre les implicacions ètiques de la salut en un context mundial en transformació.

Reflexionar sobre la importància de l'anàlisi de gènere en salut i comprendre com en funció d'aquells estils de vida, l'ús del temps i les condicions de treball tenen un impacte en la salut de les persones.

Tenir en l'activitat professional un punt de vista crític, creatiu, constructiu i orientat a la investigació en salut.

Treball fi de grau. Matèria transversal el treball de la qual es realitzarà associat a diferents matèries.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Sociologia

1. La naturalesa crític-pràctica de la perspectiva sociològica aplicada a les ciències de la salut.
2. Estructura i agència.
3. L'experiència cultural de la salut i la malaltia.
4. Estructures sanitàries. Estratificació i desigualtats socials en salut i gènere
5. Processos demogràfics bàsics.
6. La construcció social del gènere.

2. Gènere i salut

7. Gènere i salut.
8. Investigació en perspectiva de gènere i salut.
9. Determinants biològics.
10. La sexualitat i la reproducció des de la perspectiva de gènere.
11. Violència de gènere.
12. Treball i gènere.
13. Desigualtats en salut i gènere.
14. Moviment feminista i polítiques públiques.

3. CONTINGUTS PRÀCTICS

En les sessions pràctiques es proposarà a l'alumnat activitats mitjançant les quals afermar o posar en pràctica els continguts teòrics de la matèria. Es realitzaran un total de 4 pràctiques. Es dedicaran 2 sessions als continguts del mòdul de «sociologia» i altres 2 sessions al mòdul de «salut i gènere». Els exercicis proposats podran ser individuals o grupals i hauran de plasmar-se en un document escrit que es lliurarà al professorat.

L'assistència a les sessions pràctiques és OBLIGATÒRIA (NO RECUPERABLES) i seran qualificades com a APTE o NO APTE.

Si l'alumnat no poguera acudir a alguna sessió pràctica per motiu degudament justificat (examen oficial, assistència mèdica o altres a valorar amb el professorat), haurà decomunicar-ho prèviament a la realització, o en el dia de la seua realització, a través de correu electrònic al professorat encarregat d'aquesta pràctica.

En el cas de faltar a 1 pràctica de les 4 programades, es realitzarà una activitat escrita el dia del examen .

En cas de faltar a més d'una pràctica, l'alumnat NO podrà presentar-se a l'examen en 1ª convocatòria i tindrà que realitzar una activitat escrita el dia del examen de segona convocatòria.

En cap cas s'acceptarà el canvi de subgrup de pràctiques, excepte motiu degudament justificat i prèvia sol·licitud al professorat.

4. ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

Com a activitats complementàries al contingut teòric de l'assignatura, es proposa la realització d'activitats, seminaris, tallers, conferències, etc., a treballar dintre o fora de l'aula: la transmissió cultural de les desigualtats de gènere, els models de socialització de gènere, el llenguatge sexista, la violència de gènere, o unes altres que es considere oportú vinculades a les anteriors, que seran desenvolupades posteriorment en les pràctiques.

VOLUM DE TREBALL (HORES)

ACTIVITATS PRESENCIALS

Activitat	Hores
Tutories	2,00
Teoria	50,00
Pràctiques a l'aula	8,00
Total hores	60,00

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Activitat	Hores
Assistència a altres activitats	0,00
Elaboració de treballs individuals o en grup	20,00
Estudi i treball autònom	40,00
Preparació de classes	20,00
Preparació d'activitats d'avaluació	10,00
Resolució de casos pràctics	0,00
Total hores	90,00

METODOLOGIA DOCENT

Classes teòriques participatives

El professor o la professora presentarà, d'una manera general, cada un dels temes a fi d'orientar al estudiantat, posant en relleu l'interés i la importància dels continguts que es van a tractar i ressaltant les interrelacions amb altres fenòmens, realitats o processos abordats anteriorment, o que es tractaran més avant. Per a això es farà ús de diapositives i presentacions audiovisuals, o per mitjà de l'entrega i anàlisi d'articles i documents.

Lectura i anàlisi de documents

De manera individual, es llegiran i analitzaran, llibres, capítols de llibres, articles i altres documents significatius relacionats amb els temes de programa. D'alguna lectura el professor o professora sol·licitarà l'elaboració d'un comentari, que serà remès pel/l'estudiant a través de l'aula virtual abans de la data que s'indique.

Taller

Des del punt de vista pedagògic, el taller és una altra metodologia que permet un «aprendre fent» en forma de treball de grup. Serà utilitzada per a realitzar activitats complementàries en alguns dels temes.

Una vegada impartit el contingut teòric, es plantejaran exercicis i activitats pràctiques perquè l'estudiantat exercite habilitats i destreses que els resultaran útils quan cursen altres assignatures.

Tutories a demanda o programades, individuals o de grup

Les tutories constitueixen el complement ideal per a reforçar les ensenyances teòriques i pràctiques, perquè permeten una relació més personalitzada entre l'estudiant i el professor. El professorat atindrà la demanda individual de les/vos estudiants responent els dubtes plantejats dels temes explicats en classe, i en les tutories de grup es revisaran els productes i els exercicis realitzats. En ambdós casos suposa la reunió periòdica d'estudiants, d'aproximadament una hora de duració amb el tutor o la tutora assignada.

Per a l'atenció tutorial en despatx, es concertarà prèviament amb el professorat per a la correcta planificació, adequant la mateixa a l'horari que cada professor o professora té assignat a la dita activitat.

Per a l'atenció tutorial en la modalitat "**programa de tutories electròniques establertes per la Universitat de València**" via on-line mitjançant Aula Virtual, solament es podrà realitzar quan el professorat informe que té establerta la seua participació en eixe programa.

AVALUACIÓ

Hi haurà un examen de la matèria, escrit i objectiu, que es realitzarà el dia i en l'aula que determine el centre. En l'avaluació entrarà el contingut de classes teòriques i pràctiques de la matèria. L'examen estarà format per un nombre suficient de qüestions, bé de resposta oberta o tancada, però de caràcter objectiu.

L'examen suposa el 80% de la qualificació, mentre que el 20% restant correspon al lliurament o realització d'activitats d'avaluació contínua.

Criteris

L'examen de la part I «Sociologia» s'aprova a partir de 5 de nota (sobre 10), que equival a 2 punts sobre 4. Aquest examen consisteix en una prova de redacció escrita.

L'examen de la part II «Gènere i Salut» s'aprova a partir de 5 de nota (sobre 10), que equival a 2 sobre 4. Aquest examen consisteix en una prova tipus test de 20 preguntes amb 3 opcions de resposta (el errors resten 0,5).

Pràctiques d'aula: Les 4 pràctiques són de caràcter OBLIGATORI. L'alumnat que no assistisca a una de les pràctiques no realitzades per motiu degudament justificat haurà de recuperar aquesta part mitjançant una activitat escrita el dia de l'examen. En cas de faltar a més d'una pràctica sense justificació, NO podrà presentar-se a l'examen en 1ª convocatòria.

Si l'alumnat no poguera acudir a alguna sessió pràctica per motiu degudament justificat, haurà de comunicar-ho prèviament a la realització o en el dia de la seva realització a través de correu electrònic al professorat encarregat d'aquesta pràctica i enviar el justificant pertinent.

Nota final

La nota final s'obtindrà de la següent manera:

- Les pràctiques (4 en total): APTE o NO APTE.
- L'examen puntua el 80% de la nota final.

Part I, Sociologia: 40%

Part II, Gènere i Salut: 40%

- Activitats d'avaluació continua: 20% que consisteixen en tallers, lectures, activitats d'aula, assistència a conferències, etc.

Per superar tota l'assignatura s'haurà d'haver aprovat tant la part corresponent al treball de pràctiques, com la Part I de Sociologia i la Part II de Gènere i Salut, entre les dues convocatòries durant el curs acadèmic.

L'avaluació contínua (activitats complementaries) només podrà ser sumada sempre que es tinguen aprovades les parts de l'examen tant de sociologia com de gènere i salut. Si no es compleix aquest criteri l'assignatura no podrà ser aprovada.

Es mantindran aquelles parts aprovades en la 1ª convocatòria, devent l'alumnat examinar-se en la 2ª convocatòria només d'aquella part o matèria no superada anteriorment. Per tant, aquella persona que no supere alguna de les TRES parts després de les dues convocatòries, no tindrà aprovada l'assignatura durant aquest curs acadèmic, ni se li guardarà cap qualificació per al curs acadèmic següent.

La nota de l'examen i la nota final resultant es comunicaran mitjançant l'aula virtual o en tauler d'anuncis. Mitjançant correu electrònic o la secció de notícies de l'aula virtual es comunicarà la data de revisió d'exàmens i el període de temps per a la seva realització. La revisió pot suposar la modificació de la qualificació, tant a l'alça com a la baixa, en cas d'error o correcció. Després d'aquesta data no hi haurà més revisions de notes i es procedirà a signar les actes corresponents.

L'alumnat que en primera convocatòria tinguera una, dues o les TRES parts no superades, la qualificació en l'acta apareixerà amb la puntuació més alta d'entre la no superada, expressada en base 10, amb independència de la mitjana ponderada.

Segona convocatòria

Tindrà la mateixa forma que l'examen de 1ª convocatòria. L'estudiantat que no haja superat la matèria podran presentar-se novament a l'examen, d'aquella/lles part/s no superada/des. En cas de suspendre l'assignatura, NO es guardarà la nota de pràctiques per al curs següent o successius.

Erasmus i mobilitat

Els alumnes Erasmus que per trobar-se en destí no pugen realitzar presencialment les activitats pràctiques, hauran de comunicar-ho al professorat al principi de curs i presentar-se a una prova escrita a realitzar el dia de l'examen.

BIBLIOGRAFIA

- 1

Bàsiques

1. Grau Muñoz, A y Faus-Bertomeu, A (2023) Sociología de la Salud: Salud, malestar y sociedad desde una mirada crítica. Tirant lo Blanc.
2. Connell, R y Pearse, R (2018) Género desde una perspectiva global. [traducción: Arantxa Grau i Almudena Navas] PUV: València.

3. Casado Mejía, Rosa (2019). Género y Salud: Apuntes Para Comprender Las Desigualdades y Violencia Basada En El Género y Sus Repercusiones En La Salud /. Madrid: Díaz de Santos.
4. Valls Llobet, Carmen (2020). Mujeres invisibles para la Medicina. Capitán Swing Libros.
5. Moreno Puerto, Josep M., (2021). Transculturalidad, género y salud: manual de enfermería cultural. Barcelona. Elsevier.

Complementaries

1. Giddens, A. (1999). Consecuencias de la modernidad. Madrid. Alianza editorial.
2. Bauman, Z. (2007). Amor líquido. Madrid: Hondo de cultura económica.
3. Bauman, Z. (2013). ¿La riqueza de unos pocos nos beneficia a todos? Barcelona: Paidós.
4. García Ferrando, M. (coord.) (2005). Pensar nuestra sociedad global. Fundamentos de Sociología. Valencia: Tirant lo Blanch.
5. Giddens, A. (2006). Sociología. Madrid: Alianza Editorial.
6. Illich, I. (1975). Némesis médica: la expropiación de la salud. Barcelona: Barral.
7. Maacionis, J.J. (2007). Sociología. Madrid: Pearson.
8. Giddens, A. (2007). Europa en la era global. Barcelona: Paidós.
9. Alberdi, I; Rojas, L. (2005). Violencia: Tolerancia zero. Obra Social. Fundació la Caixa
10. Goffman, E. (1963). Estigma. La identidad deteriorada. Madrid: Amorrortu editores.
11. Marqués, JV. (1999). No és natural. València: Tres i quatre.
12. Laqueur, T. (1994). La construcción del sexo. Cuerpo y género desde los griegos hasta Freud Madrid: Cátedra Feminismos.
13. Fausto-Sterling, Anne; (2006). Cuerpos sexuados. La política de género y la construcción de la sexualidad. Barcelona: Melusina.

14. Varela, Nuria (2008). *Feminismo para principiantes*. Barcelona: Ediciones B.S.A.
15. Martínez Benlloch, I. (2000). *Sistema sexo-género, identidades y construcción de la subjetividad*. Valencia: Universidad de Valencia.
16. Velasco Arias, S. (2009). *Recomendaciones para la práctica clínica con enfoque de género*. Madrid: Observatorio de Salud de la Mujer. Dirección General de la Agencia de Calidad del Sistema Nacional de Salud. Ministerio de Sanidad y Política Social.
17. Cabré Pairet, Montserrat (2013). *Sexo y Género En Medicina: Una Introducción a Los Estudios de Las Mujeres y de Género En Ciencias de La Salud /*. Santander: Ediciones Universidad de Cantabria.
18. Cifre, Eva, y Mª Carmen, Pastor (2015). *Salud, emociones y género: materiales para el máster universitario en Estudios Feministas, de Género y Ciudadanía*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I.
19. Butler, Judith (2007). *El género en disputa: El feminismo y la subversión de la identidad*. Barcelona : Paidós
20. Risman, Barbara (2018). *Adónde nos llevará la generación "millennial" En lucha contra la estructura de género*. Valencia: PUF
21. Vives Carmen, La Parra, Daniel y Gil Diana (2021). *Sociedad y Salud*. Ed Síntesis.